

*Пилипенко Олексій Іванович,
доктор економічних наук,
декан обліково-статистичного факультету,
Національна академія статистики, обліку і аудиту*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Вміння ефективно використовувати інформацію як один із провідних факторів виробництва та новітні ідеї визначає вектор економічного розвитку країни. В сфері логістики перехід до інноваційного розвитку економіки передбачає для вітчизняних підприємств використання нових методів організації управління матеріальними потоками підприємства. Необхідність оптимізації товарообороту на основі врахування вимог міжнародних стандартів потребує вирішення завдання досягнення високої якості логістичних процесів на вітчизняних підприємствах із застосуванням інноваційних рішень. Прискоренню інтеграції вітчизняних суб'єктів господарювання у світовий економічний простір сприятиме впровадження інноваційних логістичних моделей на основі створення сприятливого інформаційного обслуговування системи управління.

Комплекс організаційних та методичних проблемних питань функціонування логістичної системи для управління запасами підприємств досліджувалися в працях багатьох вчених (Б. Анікін, П. Друкер, А. Кальченко, Н. Корженівська, Ф. Котлер, Р. Ларіна, В. Омельченко, М. Румянцев, Л. Фролова, Н. Чухрай та ін.). Вагомий внесок у розвиток облікового забезпечення управління запасами підприємства, їх аналізу та контролю здійснили А. Герасимович, С. Голов, М. Пушкар, В. Сопко та ін. Відкритими для дослідження є питання забезпечення впровадження інноваційних логістичних моделей на основі інформаційного обслуговування системи управління за даними бухгалтерського обліку, аналізу, контролю та планування.

Управління матеріальними потоками підприємства передбачає побудову системи комунікації на основі відповідної інформації з метою впровадження прогресивних методів логістики на основі оцінки ситуації, виявлення проблем, визначення перспектив розвитку, слабких і сильних сторін в логістичній системі підприємства. Використання новітніх досягнень в управлінні матеріальними потоками спрямоване на досягнення сталого зростання ефективності господарської діяльності та потенційного виходу країни з фінансово-економічної кризи. Дієве управління виробництвом нової продукції повинно доповнювати товарний асортимент підприємства та забезпечувати реалізацію конкурентних переваг суб'єкта господарювання.

Впровадження інновацій в логістичну систему у вигляді управлінських змін означає побудову системи відповідно до вимог зовнішнього середовища для укріплення ринкової позиції підприємства. Ознакою інноваційності

логістичної системи є якість управління, тобто максимальне застосування існуючих сприятливих факторів з мінімізацією впливу факторів-загроз [1, с. 247–248]. Дієвим фактором інноваційності є можливість додаткового залучення ресурсів для нарощування інноваційного потенціалу суб'єкта [2, с. 33].

Інноваційний потенціал як складна система інноваційних ресурсів відіграє особливу роль для внутрішніх трансформацій логістичної системи підприємства, представленої матеріальною, фінансовою, інформаційною та сервісною складовими. Інформаційне обслуговування процесів є принципово важливим для дієвого управління логістичною системою в цілому, тому готовність інформаційних ресурсів (визначається за критеріями достовірності, повноти, своєчасності та аналітичності інформаційних даних) потребує цілеспрямованих зусиль управлінського персоналу підприємства щодо організації збору, обробки, передачі та прийому облікових даних, а також їх аналізу та контролю.

Деталізація інформації про матеріальні і обслуговуючі логістичні потоки, які є неоднорідними за своєю структурою, повинна задовольняти управлінські потреби щодо прийняття рішень в частині здійснення логістичних операцій при оптимальному рівні витрат. Впровадження інноваційних логістичних моделей передбачає вирішення управлінським персоналом ряду завдань:

1. Розроблення та впровадження новітніх ідей у сферу управління матеріальними потоками на основі взаємодії з відповідними суб'єктами (спеціалізовані інноваційні бізнес-центри; галузеві науково-дослідницькі інститути; підрозділи підприємства; консалтингові організації, що проводять дослідження наявних і оцінку потенціалу новітніх логістичних проектів) і використання науково-технічних досягнень.

2. Створення умов для інформаційного забезпечення обслуговування логістичних інноваційних розробок шляхом їх поетапного впровадження і застосування шляхом використання інформації з підсистем бухгалтерського обліку, аналізу, контролю, планування.

3. Вибір варіантів застосування складових логістичних концепцій з метою розроблення гнучкої логістичної моделі: а) рух матеріальних і обслуговуючих потоків через всі етапи кругообігу капіталу підприємства; б) координація дій персоналу різних підрозділів, залучених до управління матеріальними та обслуговуючими потоками; в) облік, аналіз, контроль і планування витрат логістичного ланцюга; г) критерії оптимального рівня якості обслуговування споживачів.

Неналежна увага до вирішення вищезгаданих завдань не дозволяє використати потенціал підприємства щодо впровадження логістичних інновацій в сферу управління виробництвом, удосконалити операції і процедури, що використовуються у логістичних системах, а відтак вчасно використовувати досягнення науково-технічного прогресу для розвитку суб'єкта господарювання як ланки національної економіки.

В умовах глобальної конкуренції ключовими чинниками досягнення успіху є гнучкість діяльності стосовно неоднорідних потреб клієнтів,

доцільність здійснення витрат, своєчасність поставок і створення комплексу якісних послуг. Потреба в сучасних умовах господарювання при переході від пасивної ролі облікової інформації в оцінюванні якості управління логістичними процесами до активної (створення базису застосування інновацій) визначає необхідність досягнення дієвості управлінських рішень за наявності невизначеності зовнішнього середовища та значних ризиків, що впливають на логістичні витрати від процесу переміщення вантажів до товароруху. Особливим інноваційним рішенням для логістичної системи підприємства є зниження логістичних витрат, що принесе додатковий прибуток і дозволить підприємству вигравати в конкурентній боротьбі.

Дієвість управління логістичними витратами залежить від знання працівниками підрозділу постачання потенційних можливостей постачальників, готовності останніх здійснити необхідну адаптацію матеріальних цінностей, які постачаються, з урахуванням потреб покупця. Відповідно, постають нові завдання перед підрозділом постачання, зокрема здійснення аналізу та координація персоналу підприємства щодо дизайну, виробництва та продажу з урахуванням конкурентів; проведення аналізу можливостей і цілей процесів розроблення продукції з урахуванням можливостей постачальників.

З огляду на те, що вказані статті витрат у структурі виробничої собівартості можуть сягати 35% [3], матеріально-технічне постачання потребує налагодженої системи логістики, а саме систематичної оптимізації в напрямі вибору та застосування механізмів зниження потреби в складських приміщеннях до необхідного мінімуму, спрощення процедур замовлення та постачання, прискорення в часі операцій із придбання з одночасним удосконаленням і пристосуванням процесу виробництва до ситуації на ринку. Таким чином, логістика є інструментом, що встановлює зв'язок між виробничою програмою підприємства, системою збуту та постачання.

Інформаційне обслуговування логістичної системи підприємства з використанням облікової інформації передбачає формування плану збуту продукції (робіт, послуг) з урахуванням замовлень клієнтів або вивчення попиту споживачів. Наявність такого документа надалі дозволяє сформулювати виробничу програму та визначити потребу в матеріальних ресурсах. Розрахований обсяг потреби в сировині і матеріалах дозволяє визначити способи дій із придбання і організувати поставки, зокрема визначити метод закупівель, узгодити ціни та сформулювати договір купівлі-продажу, визначити вимоги до кількості, якості та термінів поставок, організувати розміщення матеріальних цінностей на складі.

З метою досягнення дієвості управління логістичними витратами та впровадження інноваційних розробок у сферу логістики визначено напрями удосконалення підсистем управління щодо організаційно-методичного їх наповнення в частині логістичних витрат:

1. Планування.

У процесі планування логістичних витрат слід враховувати:

- на яку продукцію (товар, роботу, послугу) є попит або отримано замовлення;

- кількість сировини та матеріалів для виробництва продукції (робіт, послуг), необхідний обсяг запасів товарів;
- коли знадобляться запаси;
- можливості наявних і потенційних постачальників, в яких можуть бути придбані запаси;
- необхідні площі складських приміщень і витрати на їх обслуговування (оренду);
- витрати на придбання запасів;
- можливості організації на підприємстві виробництва окремих видів запасів;
- вибір методу закупівель з урахуванням складності кінцевого продукту, складу матеріалів і комплектуючих виробів (оптові закупівлі, регулярні закупівлі дрібними партіями, комбінований метод).

2. Економічний аналіз.

Здійснення економічного аналізу логістичних витрат передбачає:

1. Чіткий вибір видів і об'єктів витрат для уточнення методики аналізу.
2. Визначення центрів логістичних витрат, управління якими може забезпечити економію витрат і підвищення якості продукції (робіт, послуг).
3. Встановлення факторів логістичних витрат для кожного їх виду, що дозволяє оцінити альтернативні дії з досягнення економії витрат.
4. Передбачення методикою аналізу сукупності логістичних витрат, які супроводжують окремі бізнес-процеси та кругообіг капіталу в цілому.
5. Проведення діагностики витрат і визначення ризиків появи втрат.
6. Формування методики розподілу логістичних витрат за носіями з метою пошуку можливостей зниження собівартості продукції (робіт, послуг).

3. Контроль.

В ході здійснення контролю логістичних витрат слід враховувати таке:

1. Дієвість контролю логістичних витрат досягається концентрацією уваги суб'єктів контролю до місць виникнення витрат.
2. Використання аналітичних даних про різні види витрат в ході оцінки виконання умов договорів купівлі-продажу.
3. Оцінка якості договірної роботи підприємства та заходів зі скорочення витрат внаслідок скорочення видів діяльності (робіт, операцій тощо).
4. Виявлення відхилень показників витрат в ході порівняння планових і фактичних показників.

4. Бухгалтерський облік.

При організації бухгалтерського обліку логістичних витрат слід забезпечити:

1. Формування облікової інформації про логістичні витрати на різних етапах руху придбаних запасів у вигляді внутрішньої звітності підприємства.
2. Використання методів калькулювання собівартості, що оптимізують витрати логістики при придбанні і використанні запасів.
3. Забезпечення взаємодії персоналу підприємства на основі дієвості документообігу, визначення порядку інвентаризації, захисту інформації щодо запасів (ціни, якість, асортимент, постачальники, напрями використання тощо).

Визначення обліковою політикою підприємства схеми взаємодії його персоналу на основі належного технічного та методичного забезпечення ведення обліку, а також подальшого здійснення планування, аналізу та контролю логістичних витрат дозволяє досягти належного інформаційного обслуговування логістичних функцій на основі облікової інформації та результатів її оброблення в ході контролю, аналізу та планування. На основі оброблення інформації підприємство отримує можливості вибору способів зниження логістичних витрат без втрати якості продукції (робіт, послуг):

- наявність чітких розрахунків для проведення переговорів з постачальниками та покупцями з приводу оптимізації ціноутворення, визначення торговельних надбавок;
- формування програм розвитку бізнесу клієнтів, формування оптимальної договірної політики підприємства;
- інтеграція інформаційних даних у межах відповідної комп'ютерної програми для дієвості управління логістичними витратами в цілому;
- пошук дешевших замінників ресурсів без зниження якості продукції;
- використання можливостей координації діяльності підприємства та його контрагентів з приводу своєчасної доставки запасів з метою оптимізації витрат на складські операції, управління запасами;
- використання новітніх методів роботи з метою підвищення продуктивності праці та ефективності діяльності підрозділів підприємства;
- виключення видів діяльності, які непродуктивно збільшують витрати, шляхом аналізу та перегляду ланцюга поставок відповідно до чинної договірної політики підприємства.

Визначені напрями удосконалення підсистем управління (планування, економічний аналіз, контроль, бухгалтерський облік) щодо організаційно-методичного їх наповнення в частині логістичних витрат сприятимуть використанню потенціалу підприємства щодо впровадження логістичних інновацій в сферу управління виробництвом, удосконаленню операцій, що використовуються у логістичних системах. Відповідно, перспективним для подальших досліджень є вивчення організаційно-методичного забезпечення вибору комп'ютерної програми для логістичної системи для підвищення дієвості інформаційного забезпечення управління.

Список використаних джерел

1. Рудько В. А. Менеджмент : [навч. посіб.] / В. А. Рудько, С. О. Гуткевич. – К. : 2010. – 312 с.
2. Іванова К. В. Удосконалення управління інноваційним потенціалом промислових підприємств на засадах гармонізації : [моногр.] / К. В. Іванова, О. А. Овечкіна, І. З. Должанський. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 273 с.
3. Завдання управління матеріально-технічним постачанням в ринковій економіці / [Баркалов С. А., Бурков В. Н., Курочка П. Н., Образцов Н. Н.]. – М. : ІПУ РАН, 2014.